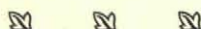

graven, verkaveld, vernield. Als een vloedgolf drong de huizenzee op. Maar de kern van het landgoed bleef behouden. Een stenen muur sluit nu het oude Zorgvliet van Cats af van de opdringende horden van huizen. In 1929 werd dit vorstelijk bezit door de familie Goekoop aangeboden aan de Staat, echter op voorwaarde, dat binnen tien jaar uit de bouw van een huis met representatief karakter de waarlijk nationale bestemming van het landgoed zou blijken. Vol angst zagen de vrienden van Zorgvliet jaar na jaar verstrijken. Eindelijk, dezer dagen, werd officieel bekend, dat spoedig met de bouw zal worden begonnen. Het is nu wel een heel ongelukkig moment om met bouwplannen aan te komen! Maar Vader Cats had veel vertrouwen in zijn nageslacht. Moge blijken dat we werkelijk het „wacker volck” zijn, dat hij in ons zag. Moge, ondanks alles, Zorgvliet behouden blijven als een Nederlands natuur- en cultuurmonument van de allereerste rang!

A. J. en J. J. TER PELKWIJK.

UIT VROEGER TIJD: HET KRUKJE.

Ik wil U nu iets gaan verhalen uit de tijd, dat het krukje nog wel bestond, maar toch al danig aan het afsterven was. Eind September, begin October (sijsjestijd) dan kon je de poppen gemakkelijk voor 5 cent per stuk kopen, dat wil zeggen, als zij er waren. Het kwam toen, ongeveer 45 jaar geleden, evengoed voor als thans, dat er maar weinig sijsjes waren. Je kon dat goed bemerken aan de vele knippen ¹⁾, die je buiten zag hangen; een ieder deed moeite, om toch nog zo'n diertje te krijgen, je kon nooit weten! Maar als je weinig knipjes zag, dan waren ze goedkoop en loonde het voor velen de moeite niet, al dat geknip.

Het sijsje is wel bij uitstek het geschiktste vogeltje voor de kruk, ook wel de putter of de groenling, soms wel het barmsijsje, maar het gewone gele sijsje was toch maar je beste en liefste knaapje.

Nu zijn alle vogels niet voor de kooi geschikt en voor het krukje nog veel minder. Het is onder de vogels al evenzo gesteld als onder de mensen. Er zijn er kalme en zenuwachtige, domme en goocheme, en daar de kalmste vogels de pienterste zijn, willen deze vogels ons het meeste genoeg geven in gevangenschap.

Elke goede liefhebber weet dan ook de juiste exemplaren uit de soorten te zoeken. Zo handelden wij in mijn jongentijd eveneens, en als nu onze financiële draagkracht het toeliet, kochten wij soms wel 6 popjes tegelijk, welke dan dadelijk in een plat kooitje, goed voorzien van eten en drinken, op een stil plaatsje in matig licht gezet werden. Het matige licht diende om de rust te bevorderen, omdat die sijsjes pas gevangen waren. Je had daar altijd voordeel mee.

Als nu die diertjes daar zo een paar dagen gestaan hadden, kwamen wij erbij en gaven wat groenvoer. Muurt of sla is prima. Nu kwamen wij zoveel mogelijk in hun omgeving en alle dagen wat dicht bij hun kooi. Doch iedere beweging die wij maakten, moest kalm zijn. Nooit druk doen, kalmpjes met hen praten of zachtjes fluiten was je werk om ze spoedig aan je te wennen. Na zo enige dagen te hebben gescharreld, kwamen wij met iets extra's, waar die sijsjes dol op zijn, en wel gekneusd hennepzaad, waarvan we hun dan maar een heel klein beetje gaven, en dat die gastjes al heel gauw hadden opgepeuzeld. Met die versnapering, waarvan zij alle dagen iets kregen, kon je al heel gauw de brutalen eruit vissen — die kwamen immers het eerste naar voren — en dit waren je makken, die je juist hebben wilde. Er waren ook jongens

1) klepkooitjes.

die inzetkooitjes ¹⁾ hadden. Zij deden dan ieder sijsje apart; dan kon je ze natuurlijk veel beter bekijken. Maar zo rijk was ik niet.

De overblijvenden, dus minder voor het krukje geschikte, werden weer aan andere jongens verkwanseld. Ze hadden ook centjes gekost, dus liet je ze zo maar niet vliegen. En als wij nu een of twee popjes hadden overgehouden, werd daar voortdurend mee gescharreld, net zo lang, totdat deze een hennepzaadje uit de vinger pakten. Enige dagen later kon je dan goed zien, dat ze er werkelijk om bedelden en dan werd het hoog tijd voor het haampje.

Bij de Oude Kaak of Schele Pieck kon je goede haampjes voor 3 cent per stuk kopen, aangedaan (als je goed bij kas was!) kostten ze 5 cent. Dan bracht je het sijsje mee, dat dan door de vakmanshanden van Oude Kaak of Schele Pieck keurig het haampje werd aangedaan. Wanneer je nu maar enigszins 5 cent bij elkaar kon scharrelen, wou je geen gevaarlijke dingen wagen en liet je het doen. Dan was je immers zeker dat het haampje goed zat en kreeg je later geen tranen.

Ons sijsje kon zich dan uitstekend in zijn haampje — ook wel broekje genoemd — bewegen en werd dan met een zeer kort en dun draadje aan het krukje bevestigd. Nu werd er met hem net zo lang geprobeerd, totdat hij rustig op het krukje bleef zitten. Dan werd hij met een versnapering getroost. Het krukje, dat wij altijd in de hand hielden, werd steeds zeer kalm bewogen. Nooit rukken of druk doen. De krukjes waren alle van verschillende kleur. Elk Clublid had zijn eigen kleur. Hoe feller hoe beter: rood, groen, blauw, wit enz. Wanneer nu ons krukje b.v. met een rood lapje omwonden was, verdiende het aanbeveling om ook ons inzetkooitje zoveel mogelijk in die kleur te houden. Het diertje werd dan later zeer met die kleur, zijn kleur, vertrouwd, wat bij het krukken van groot belang was. Het inzetkooitje is het kooitje, waarin wij onze sijsjes deden, wanneer er niet gekrukt werd. Daar konden alle mogelijke kooitjes voor gebruikt worden, als ze maar voldoende ruimte boden en licht en lucht goed doorlieten, benevens voldoende plaats lieten om de gekozen kleur aan te bevestigen en dan zo dat het diertje zijn kleur steeds kon zien.

Zoals gezegd, wanneer het sijsje zich niet meer liet hangen en zijn krukje stevig vast hield, was je een stuk vooruitgegaan en was het tijd om te gaan „draaien”. Dit wil zeggen: langzaam het krukje ronddraaien. Wanneer je diertje nu door het draaien van zijn krukje viel, moest het er dadelijk weer opklimmen en zo waren wij alle dagen enkele uren met ons vriendje bezig en zag je hem alle dagen wijzer worden. Als hij nu zo ver gevorderd was, dat het draaien met een kort draadje hem niet meer in de war bracht, dan was het tijd, om zijn draadje weer wat langer te maken. Nu werd er weer steeds gedraaid, totdat ook het lang geworden draadje hem niet meer hinderde en hij telkens weer op zijn krukje terugvloog. Als hij zover gevorderd was, kon je goed zien, dat hij geen poging meer deed om weg te vliegen. Je kon dit bemerken, omdat hij dan steeds bij het opvliegen zijn krukje in het oog hield. Alle dagen maakte je het draadje langer, totdat het wel soms 4, soms 5 meter uitliep, en het ging gebeuren, dat je lieveling in het draadje verward kwam. Dan was de tijd daar, om het maar te wagen. Nu liet je hen los, geheel los, zonder draad, stak dan dadelijk je krukje omhoog en . . . hij zat erop. Bij iedere vordering een extra versnapering, die je hem dan altijd met kloppend hart vol vreugde toediende, en als nu dit alles tot zover was goedgegaan — bij de een wat vlugger dan bij de andere, maar tenslotte deden ze het toch allemaal — werd het tijd, om hem de vuurdoop te laten ondergaan. Dan dreef je hem met een kalme draai van het krukje. Hij vloog dan op en wij hielden dadelijk het krukje achter de rug, zodat ons sijsje dit niet meer kon zien, en, hierdoor in de war gebracht, een andere zitplaats koos, in een boom, of in een dakgoot. Wij lieten hem dan even rustig zitten, en gewoonlijk was dan zijn eerste werk, toilet te maken, en te roepen naar zijn soortgenoten. Na ongeveer vijf minuten begon je dan te roepen: Kom Piet, of Kees, of hoe hij heten wilde,

1) Het voordeel van een inzetkooitje was, dat je de vogel nooit met de hand hoefde aan te raken.

kom dan, en hield je zijn krukje goed zichtbaar omhoog. Gewoonlijk kwam hij dan dadelijk op het krukje neerstrijken, om zijn extra versnapering in ontvangst te nemen. O, o, wat was je dan gelukkig, maar wat was je er ook beroerd aan toe, als hij niet komen wilde en maar bleef zitten roepen of pluizen en als je lieve woordjes niets hielpen, totdat hij nog geheel onverwacht zijn kleur en je stem herkende en op zijn krukje neerstreek. Dan kon je een zucht van verlichting niet weerhouden. Daar was hij toch lekker teruggekomen en de andere clubgenoten hadden geen gelijk gehad, toen zij riepen: Die ben je kwijt, je hebt hem ook veel te vroeg gelost, of: het was een stommerd!

Maar toch ging je dan voor de zekerheid zo'n lange uitblijver weer een tijdje draden, dus weer wat oefenen met de lange draad. Zo moest je hem vlug leren terugkomen, want juist hier ging het om: als je een uitblijver had, won je nooit de prijs, die bij elke wedstrijd werd uitgegeven, en gewoonlijk bestond in een maatje afvalappeltjes. Kosten: 1 of 2 cent, al naar de grootte en al naar de kas het toeliet. De Club bestond uit enige leden, jongens tussen 8 en 12 jaar oud. Contributie: 2 cent per week voor boven de 10 jaar, daaronder 1 cent. Bij gunstig weer, dus vooral matige wind, had je alle dagen wedstrijd, waarvan Smalle Heintje, de penningmeester, altijd de leiding had. Smalle Heintje kon je altijd de beste raad geven. Het krukken was hem aangeboren. Ook was de naam van onze Club door hem uitgevonden: „Excelsior” betekende volgens hem: „al maar de hoogte in”, dus beter naam kon je niet voor onze club bedenken.

's Middags, na schooltijd, kwamen we dan op een stille plaats voor de wedstrijd bijeen. Een stille plaats had voor ons twee voordelen. Ten eerste kwam daar bijna nooit politie. Het krukken was verboden en als ze je te pakken kregen, ging je minstens voor een jaar het kot in, zo spraken onze vaders met een smal lachje onder de snor en dachten wellicht aan de zoete tijd, dat zij zelf nog krukten. Ten tweede was rust altijd goed voor onze diertjes. Hoe minder hondengeblaf of wagengeratel, hoe beter je krukken kon.

We gingen nu alle op een rij staan, ongeveer twee meter uit elkaar, met ons diertje op de kruk. Gewoonlijk bij een kale boom of een dakgoot. „Klaar”? riep smalle Heintje ons dan toe. „Ja!” En dan riep hij: „Draaien!” en dan alle tegelijk draaien. Onze sijsjes kenden dit draaien reeds lang en vlogen dadelijk van hun krukje af de dakgoot op. Daarna hielden wij meteen alle krukjes achter de rug. Gewoonlijk vlogen de sijsjes elkaar na en zaten dan op een rijtje in de dakgoot. Als die dan hoog was, kon je niet gemakkelijk je eigen diertje eruit herkennen. Nadat onze knaapjes daar dan zo ongeveer 5 minuten hadden vertoeft, en wat uitgeplozen raakten, werd er „krukraad” gehouden en als nu de meeste leden dachten, dat het nu wel kon, dan riep Smalle Heintje met een hoog piepstemmetje: „Krukken voor” en we hielden allen tegelijk ons krukje hoog naar voren. Dan was het: „Kom Kees, kom Keesie” (of hoe hij heette) en zachtjes draaien, zodat je kleur goed zichtbaar was. Het duurde dan maar heel kort, of het eerste sijsje streek op zijn krukje neer, spoedig gevolgd door de anderen. Diegene, wiens sijsje het eerst neerkwam, had de eerste prijs gewonnen. Doch niemand mocht zijn plaats verlaten, voor alle diertjes op hunne krukjes waren teruggekomen. Dit was dienstig om de goede orde onder onze diertjes te houden. Nadat dan alle diertjes hun plaats weer op het krukje hadden ingenomen, en zij allen hun versnaperingetje hadden opgepeuzeld, en zo een half uurtje met kalm praten en rustige beweging was verstreken, werd er voor een tweede keer weer „krukraad” gehouden en weer nam de strijd een aanvang met gewoonlijk hetzelfde gevolg: alle bevelen en raadgevingen van Smalle Heintje werden stipt nagekomen omdat deze goed waren. Ik vraag me thans nog wel eens af: Hoe is het mogelijk, dat zo'n nietig jong van ten hoogste 12 jaar oud, zo'n goede kijk en al zoveel vogelkennis had, hetwelk hij toch enkel uit het krukken geleerd moest hebben. Ja, Smalle Heintje was een zeer geestig jong, die jammer genoeg zoals vele smalle Heintjes uit die dagen te vroeg gestorven is. En daar had je Pietje Pimpel, die alle vogels „pompeltjes” noemde en alle dagen een snoepig vies neusje had, behalve Zondags, maar dan nog kon je goed de rode strepen zien, op de plek waar anders die pijpjes wipten. Pietje Pimpel had een pracht-

kruk met koperbeslag en van gedraaid palmhout, een erfstuk van zijn vader. Wanneer wij bij zonnig weer aan het krukken waren, dan was het sijsje van Pietje Pimpel gewoonlijk het eerst beneden en beweerde Smalle Heintje, dat dit alleen kwam, doordat op die kruk van Pietje Pim-

Fig. 1. Kinderspelen. Houtsneede van onbekenden meester, omstreek 1600. In de linkerhand van het jongetje een vogel op de kruk.

pel door het zongeflikker op zijn koper een lichtje brandde, dat als een magneet op Pietje Pimpel's sijsje werkte.

Vroeger werd ons nog wel door de ouderen verteld, dat er in hun jongenstijd veel met belletjes aan de krukjes gewerkt werd, waar ook de sijsjes zeer goed op reageerden; doch dit heb ik nooit gezien, maar in mijn tijd was het krukken ook zo goed als uitgestorven.

Het krukken duurde zo lang, totdat het koude slechte weer er was. Dan bleven de Clubleden

liever bij de kachel, wat ook maar goed voor hun diertjes was, en dan zo zachtjes aan stierf de club dood en kon Smalle Heintje geen cent meer binnenkrijgen.

In het voorjaar werd er niet gekrukt. Vreemd toch, dat alles zijn tijd had, de meisjes gingen nooit bikkelen, als het springtouwtijd was en de jongens zouden ook zeker niet gaan tolleren, als het krukken daar was. Zo werd dan ook elk najaar onze Club opnieuw weer opgericht.

Dat het krukken in vroegere tijd een grote bloei heeft doorgemaakt, bewijzen wel enige oude dichtregels, die op de planken der Haagse vogelkooplieden vermeld stonden en bij elke marktdag aan hun kramen bevestigd waren. Enkele daarvan zijn mij nog bijgebleven en luiden dan als volgt:

Boeren, burgers, rappe knapen,
 Staat nu langer niet te gapen,
 Maar slaat toe, zij zijn voor niets
 Gele sijsjes Krukken Piets.
 Met een snoepje en een zaadje
 Zijn ze dra je beste maatje
 Met een weinigje geluk
 Zit ie morgen op je kruk.
 Kwartjes kosten nu de mannen.
 Staat nu langer niet te spannen,
 Maar slaat toe, ze zijn voor niets,
 Gele Sijsjes Krukken Piets.
 Op je kruk maakt hij een dansje
 Als je koopt bij oude Bransje.

Dubbeltje een manne vink
 Die van je kruk op de tafel sprink
 En een bliksems mooi deuntje zink.
 Je stopt hem met gemak
 In je boterhammen zak
 Je gaat ermee naar huis
 En je wijf verwenst je met je vink in het fornuis.

Dubbeltje zo'n blauwe man
 Daar is geen verslijten aan.
 Heren, burgers, kleine luiden,
 Hier koopt men alle zaden, kruiden,
 Voor je pietjes, groot of klein,
 Moet je aan dit tentje zijn.
 Op ons voertje zijn ze tuk,
 Zitten morgen op je kruk.

Minzaam aanbevelend, PIECK.

Dames, Heren, hier moet je wezen
 Paapjes, putters, sijsjes, mezen
 Heb ik voor een luttel prijs.
 Wees verstandig, wees toch wijs,
 Laat je door geen vreemde stoven,
 Koopt alleen bij Toon de Dove,
 Krukkensijsjes, lieve dieren,
 Kun je dadelijk mee klieren.
 Heb alle soorten, kust en keur.
 Dove Toon stelt nooit teleur.

Nu heb ik telkens gesproken van popjes, doch dit wil niet zeggen, dat het manne sijsje niet voor krukken geschikt was. Integendeel, menigmaal heb ik gezien dat mannetjes eerst nog wat gezongen hadden, voordat zij op hun krukje neerkwamen. Nee, die popjeskoperij zat hem alleen daarin, dat deze veel goedkoper dan mannetjes waren en je het met een popje evengoed kon doen. Het moet voor iemand die daar weinig of niets van weet wel ongelooflijk klinken, als ik U zeg, dat een sijsje, dat bijvoorbeeld in de tweede helft van September gevangen is, gemakkelijk eind October een zeer goed krukdiertje kan zijn, en dit is toch werkelijk het geval. Dit is heus nog niet eens met het sijsje alleen zo, ook de putter en de groenling zijn leerzame diertjes, en al heb ik het zelf nooit geprobeerd, durf ik U toch te zeggen, dat ook de spreeuw zeker op de kruk te leren zal zijn.

Het krukken toont wel aan, hoe vrij zich gevangen vogels in korte tijd kunnen gedragen:

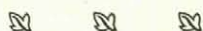
„En echter toont het vroolijk beest
Oock evendaer een blijden geest,
Het sucht, het ducht, het treurt er niet,
Het geeft nooyt teyckens van verdriet”.

CATS.

Op de vinkenbaan kan men dit ook zo vaak merken. Ik kan alle vogelbeschermers de raad geven: leert de vogels kennen, voordat U ze beklaagt. Gevangen vogels vragen niet steeds weer om vrijheid. Ze doen dit alleen in het begin. Zodra ze ons verstaan en het baasje wat gewend zijn, blijven ze maar liever thuis en is de nieuwe levenswijz hun een tweede natuur geworden.

Monster 1939.

D. Hoos.

NATUURBESCHERMING IN ZUID-AFRIKA.

II (vervolg).

4. Het „Drakensberg National Park”.

Zuid-Afrika, vooral de Kaapprovincie, bezit een groot aantal gebergten. De Zuidkust volgen deze als lange ruggen: Zwartberg, Outeniqua-gebergte, Tzitzikama-gebergte e.a., doch het langst en het hoogst (tot 3650 m) zijn de Drakensbergen, die de grens tusschen Basoetoland en Oranje Vrijstaat eenerzijds en Natal en Griqualand-oost anderzijds vormen. Dit is het gebergte, dat den voortrekkers, een eeuw geleden, zoo verbazend veel moeite gegeven heeft, toen deze vanuit het westen komend met hun ossenwagens wilden afdalen naar het vruchtbare, laaggelegen Natal.

Eigenlijk kan men het geheele gebied der Drakensbergen, tusschen de Mont-aux-Sources en de Giant's Castle als één groot natuurmonument beschouwen. Het gebied aan de voet van de Giant's Castle (3350 m) is een wildreservaat der provincie Natal, waar de eland (*Taurotragus orix*), de grootste antilooptsoort, een van zijn laatste toevluchtsoorden heeft, en waar zij zich dank zij de goede beschermingsmaatregelen van een kleine kudde tot ver over de 1000 exemplaren vermeerderd hebben.

Het gedeelte bij de Mont-aux-Sources (3350 m) waar de Tugela ontspringt, heeft men een aantal jaren geleden tot het eigenlijke „Drakensberg-national-park” verheven en voor het groote publiek ontsloten („South Africa's mountain-playground”); men vindt er een goed hotel, dat geregeld door tal van toeristen bezocht wordt, die hier verder in de Drakensbergen kunnen kampeeren, kunnen visschen op uitgezette forellen of de bergsport kunnen beoefenen. De jacht is er verboden.